

LUYTEN, Henry (eigenlijk Hendrik) (Roermond 21 mei 1859 – Brasschaat 21 januari 1945).

Vertrok na zijn middelbare studies, op 19-jarige leeftijd, naar Antwerpen en studeerde er aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten. In de loop van de volgende twintig jaar, waarin Luyten ook in Parijs en Wallonië verbleef, oogstte hij een hele reeks onderscheidingen voor zijn artistiek werk. In 1890 verkreeg hij de Belgische nationaliteit en omstreeks 1900 vestigde hij zich in Brasschaat. In Antwerpen werd hij medestichter en voorzitter van de artiestenkring Als ich can.

Luyten, die ondertussen kennis had gemaakt met de sociale toestanden in Vlaanderen waardoor hij zich liet inspireren, voelde veel voor de flamin-

gantische strijd. In de Eerste Wereldoorlog ging zijn sympathie naar de activisten, zonder dat hij een rol speelde in het activisme. In 1915 werd hij benoemd tot leraar aan de Koninklijke Academie in Antwerpen. Na de oorlog werd deze benoeming, net als alle andere uit de bezettingstijd, ongeldig verklaard. Het stadsbestuur van Antwerpen ontloeg hem als lid van de raad van beheer van het Museum voor Schone Kunsten en de kunstzalen aan de Meir weigerden zijn werk.

Luyten verbleef na de oorlog een viertal jaar in Duitsland (onder meer te Worpswede en op het eiland Sylt) met zijn echtgenote, de schilderes Hedwig Behmisch uit Breslau. In 1924 keerde hij terug naar Antwerpen en Brasschaat.

In 1933 opende men in zijn geboortestad Roermond een Luyten-Museum. Op 28 juni 1939 werd hem door de Hansische Universität (Hamburg) de **Rembrandtprijs** toegekend op advies van een curatorium waarin de uitgeweken Vlaamse activist **Antoon Jacob** grote invloed bezat. In zijn voorstelling van de laureaat noemde Jacob hem "een van de productiefste Zuid-Nederlandsche schilders" wiens naam verbonden is met de ontplooiing van de landschapschildering in het tijdperk van het impressionisme. Ook "de sociale tegenstellingen, die het openbare leven in België beheersten van de jaren 1880 af met haar revolutionaire woelingen, vinden hun neerslag in zijn werk". Jacob huldigde in hem voorts de man die op het einde van de 19de en in het begin van de 20ste eeuw in Antwerpen een van de exponenten van het geestelijke leven is geweest.

Een andere reden voor de Rembrandtprijs was het monumentale portretwerk dat bekend geworden is als het **Guldendoek van Vlaanderen**, een drieluik waaraan Luyten in de jaren 1930 heeft gewerkt. Alleen het middenstuk (3,40 meter x 4,70 meter) is voltooid. Het gaat om een historisch-allegorische voorstelling van de V.B., zoals de nationalistische Luyten die zag, met een honderdtal figuren die er

Cyriel Verschaeve poseert zittend voor het Gulden Doek van Vlaanderen. De schilder Hendrik Luyten (links) wilde in de jaren 1930 via dit doek een allegorisch overzicht geven van de geschiedenis van de V.B. Sinds 1969 hangt het doek in de IJzertoren. (AMVC)

een rol in gespeeld hebben. Het doek was reeds voor de oorlog zeer bekend geworden. Dankzij de mecenas J. Pauwels werd het werk in 1938 aan Frans Daels geschonken die het in 1939 aan het IJzerbedevaartcomité overmaakte.

Bij het begin van de Duitse aanval op België, in mei 1940, werd de kunstenaar als verdachte door de Belgische staatsveiligheid aangehouden en richtten Belgische militairen grote schade aan in zijn atelier en woning te Brasschaat. De oorlogsomstandigheden verhinderden zijn wegvoering met andere arrestanten naar Frankrijk (**Spooktreinen**).

De uitreiking van de Rembrandtprijs kon, vanwege de oorlog, pas meer dan een jaar na de toekenning plaatshebben, in het weekend van 16 en 17 november 1940, naar aanleiding van de herdenking door de stad Antwerpen van de driehonderdste sterfdag van Pieter Paul Rubens. Bij de bevrijding, in september 1944, was de 85-jarige kunstenaar, die voorts geen actieve rol had gespeeld, erg ziek. Niettemin werd hij opgesloten, maar na een nacht vrijgelaten. Hij overleed op 21 januari 1945. Zijn Guldendoek van Vlaanderen werd een tijdlang verborgen gehouden door vrienden. In 1969 kreeg het een plaats in de **IJzertoren**.

LITERATUUR: X, 'De Rubensherdenking te Antwerpen beleefde zondag haar hoogtepunt', in *Volk en Staat* (19 november 1940); – J. Muls, 'Henry Luyten', in *Nieuw Vlaanderen* (9 november 1940); – id., 'Hendrik Luyten', in *Polder en Kempen* (24 november 1940); – J. de Beenhouwer, *Henry Luyten*, 1995.

GASTON DURNEZ